

SÖZCÜK VE SÖZCÜK ÖBEĞİNDE ANLAM - I

Adı : Soyadı :

A) Gerçek Anlam

Sözcüğün temel ve ilk anlamıdır. Başka bir deyişle bir sözcüğün söylendiğinde akla gelen ilk anlamıdır.

Örnek 1: Eve taşımak istediği koliler çok ağırdı.

“Ağır” dendiğinde akla gelen ilk anlam “tartıda çok çeken, hafif karşıtı” anlamlarıdır.

Örnek 2: Sıcak çay dilimi yaktı.

“Sıcak” sözcüğü “ısıyı yüksek olan, soğuk karşıtı” anlamındadır.

Örnek 3: Bu aralar burnum hiç koku almıyor.

“Burun” sözcüğü “koklama ve soluma organı”dır.

ETKİNLİK - 1

Aşağıda verilen sözcükleri gerçek anlamıyla cümle içinde kullanalım.

- Tatlı:
-
- Göz:
-

B) Mecaz Anlam

Bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamlardır.

Örnek 4: İçeri girdiğimizde bizi çok sıcak karşıladı.

“Sıcak” sözcüğü bu cümlede “soğuk karşıtı” anlamında değil, “dostça olan, sevgi dolu” anlamlarında kullanılmıştır.

Örnek 5: Söylediği sözler bana çok ağır geldi.

“Ağır” sözcüğü bu cümlede “hafif karşıtı” anlamında değil, “dokunaklı, insanın gücüne giden” anlamlarında kullanılmıştır.

Örnek 6: O kadar söylendi ki yolculuğu burnumuzdan getirdi.

“Burun” sözcüğü koku alma organı olarak değil, “yaptığına pişman etmek” anlamında kullanılmıştır.

ETKİNLİK - 2

Aşağıda verilen sözcükleri mecaz anlamıyla cümle içinde kullanalım.

- Kapatmak:
-
- Işık:
-

SÖZCÜK VE SÖZCÜK ÖBEĞİNDE ANLAM - I

Gerçek anlam, temel anlam ve yan anlamı içine alır. Yani sözcüğün mecaz olmayan bütün anlamlarını kapsar.

C) Terim Anlam

Bilim, sanat, spor ya da meslek dallarıyla ilgili özel kavramları karşılayan sözcüklerdir.

Örnek 7: Bu haftaki konumuz açılardı. (matematik)

İki meridyen arasındaki uzaklık sabit değildir.
(coğrafya)

İlk sol anahtarını çizerek başlayalım. (müzik)

Cümledeki altı çizili sözcüğü tek başına ele almak yanıltıcı olabilir. Çünkü sözcük kullanıldığı cümleye göre farklı anlamlar (gerçek, mecaz, terim) kazanabilir. Bu nedenle sözcükte anlamla ilgili sorularda cümlenin tamamı okunmalıdır.

ETKİNLİK - 3

Aşağıda verilen kelimelerden terim anlamda kullanılanlara işaret koyalım.

Onu evde bulamayınca dünya başıma yıkıldı.	Dünya, Güneş'e en yakın üçüncü gezegendir.
Bu oyun dört perdeden oluşuyor.	Perdeleri aç da içeri ışık girsin.
Uzunca bir köprünün üzerinden geçtik.	Haftaya dışıme köprü yapılacakmış.
Boğaz'ı geçip Ege'ye ulaştık.	Yemek yerken boğazına bir şey kaçmış.
Dikkat et, başını dolabın kapağına çarpma.	Çarpma işlemi o kadar da zor değilmiş.

ETKİNLİK - 4

Aşağıdaki terimlerin hangi dalla ilgili olduğunu karşılarına yazalım.

penaltı		ekvator	
Pi sayısı		tuval	
makale		nota	

ETKİNLİK - 5

Aşağıdaki sözcükleri gerçek ve mecaz anlamlarıyla cümle içinde kullanalım.

patlamak

Gerçek anlam:

Mecaz anlam:

ısınmak

Gerçek anlam:

Mecaz anlam:

kuru

Gerçek anlam:

Mecaz anlam:

zayıf

Gerçek anlam:

Mecaz anlam:

renksiz

Gerçek anlam:

Mecaz anlam:

ETKİNLİK - 6

Aşağıdaki tabloda geçen altı çizili sözlerin anlam türünü işaretleyelim.

	CÜMLELER	GERÇEK	MECAZ	TERİM
1	Güneşin batışını seyrederken derin düşüncelere <u>daldı</u> .			
2	<u>Kareköklü</u> ifadeleri çözmek çok zamanımı alıyor.			
3	Karşısında birden onu görünce korkudan <u>bayıldı</u> .			
4	Geleceği <u>parlak</u> bir öğrenciydi Sare.			
5	İç <u>boş</u> cümlelerle beni kandırmaya çalışıyordu.			
6	İnsan gün geliyor şimdiki <u>aklını</u> beğenmiyor.			
7	Eline ne geçtiyse o sinirle hepsini atıp <u>kırdı</u> .			
8	Güreşçimiz rakibini tek <u>tuşla</u> yenerek şampiyon oldu.			
9	Hepimiz <u>yokluk</u> içinde büyüdük.			
10	Şarkının en güzel yeri <u>nakaratıydı</u> .			
11	Bıçak çok <u>keskindir</u> , dikkat etmelisin.			
12	<u>Periyodik tablo</u> , kimyasal elementlerin sınıflandırılması için geliştirilmiştir.			

Çok Anlamlılık

Bir sözcüğün birden fazla anlamda kullanılmasıdır. Her sözcüğün yalnız bir temel anlamı vardır. Sözcük, temel anlamına bağlı olarak kazandığı anlamlar ve mecaz anlamlarıyla çok anlamlı hale gelir.

Örnek 8: “Kırmak” fiilinin cümle içerisinde kullanıldığı duruma göre kazandığı farklı anlamları görelim.

- ➔ Bu odunların hepsini sen mi kırdın? (doğramak, parçalar halinde kesmek)
- ➔ Firma son anda fiyat kırdı. (indirmek, fiyatını azaltmak)
- ➔ Beni o kadar kırdınız ki telafisine imkan yok. (gücendirmek, incitmek)
- ➔ Karşısına birden köpek çıkınca direksiyonu kırdı. (çevirmek, döndürmek)
- ➔ Güneş soğuk havayı biraz da olsa kırmıştı. (etkisini azaltmak)
- ➔ Bu hastalık bu yıl birçok kişiyi kırdı. (öldürmek, yok olmasına neden olmak)
- ➔ İnadinı bir türlü kıramadık. (yatıştırmak)

Çok anlamlılık sorularında “Kaç farklı anlamda kullanılmış?” diye sorulduğunda cümlelerin karşısına cümlede karşıladığı anlamı yazmak gerekir. “Temel, mecaz, yan” olarak anlamlarını yazmak bizi yanlış sonuca götürür.

Örnek 9: Kırtasiyeden defterle kalem aldı. (satın almak)

Düşen kalemlerini yerden aldı. (bulunduğu yerden kaldırmak)

Bu salon yüz kişi alır. (içine sığmak)

Bazaların altını süpürgeyle almalısın. (temizlemek)

Yukarıdaki cümlelerde “almak” fiili dört farklı anlamda kullanılmıştır.

ETKİNLİK - 7

Aşağıdaki cümlelerde “kürmek” fiilinin kaç farklı anlamda kullanıldığını noktalı yere yazalım.

- 1 Babam işten gelince hemen sofrayı kurarız.
- 2 Deniz kenarına gider gitmez hemen çadırımızı kurduk.
- 3 Arkadaşının söylediklerini kafasında kurdukça kurdu.
- 4 Kuş sütü eksik bir masa kurmuş misafirlerine.

Yukarıdaki cümlede “kürmek” fiili farklı anlamda kullanılmıştır.

ETKİNLİK - 8

Aşağıda “geçmek” sözcüğünün cümle içinde kullanımları ve anlamları verilmiştir.

Verilen cümlelerle anlamlarını eşleştirelim.

CÜMLELER	ANLAMLARI
() Bütün günüm seni beklemekle geçti.	1) Bir yerden başka bir yere geçmek.
() Bana yardan geç diyorlar.	2) Bir yerin yakınından ya da içinden geçmek.
() Eline çayını alıp balkona geçti.	3) Bırakmak, vazgeçmek.
() Tarlada çalışırken güneş başına geçti.	4) Bir şeyi artık yapma durumunda olmamak.
() Tramvay hattı bizim evin önünden geçiyor.	5) Etki yapmak, işlemek.
() Bu işler bizden geçti artık.	6) Harcamak.

ETKİNLİK - 9

Altı çizili sözcüklerin cümlede kullanıldığı anlamı bularak karşısında verilen kutucuğu işaretleyelim.

Mustafa Kemal, çok büyük bir liderdi.

Yetişkin, belli bir yaşa gelmiş

Üstün niteliği olan

Önemli

Onun bu tavrını gençliğine verdim.

Tespit etmek

Herhangi bir duruma yol açmak

Ondan bilmek, affetmek

Aşırı yağan kar yolları kapamıştı.

Geçiş engellemek

Bir şeyin görünmesine engel olmak

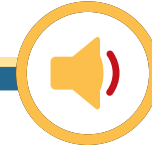
Tıkamak, içini doldurmak

Keskin sesiyle dikkatimizi çekmişti.

Etkili, sert

Tiz

Kıvrak

1. Gerçek anlam bir sözcüğün söylendiğinde akla gelen ilk anlamıdır.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcük gerçek anlamında kullanılmamıştır?

- A) Bilgisayara bakmaktan gözleri daha da bozuldu.
B) Temiz elbiselerimi katlayıp dolaba koydum.
C) Mutfaktan harika kokular geliyordu.
D) Seni bir yerden gözüm ısırtıyor gibi.

2. Mecaz anlam bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamıdır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerden hangisi mecaz anlamıyla kullanılmıştır?

- A) İçinde fırtınalar kopuyordu.
B) Elindeki çantalar hafif olmasına rağmen söyleniyordu.
C) Yola düşen taşları hemen kaldırmalılar.
D) Bindiği dal kırılınca yere düştü.

3. I. Bu işte burnuma kötü kokular gelmeye başladı.
II. Aydınlık yarınlar bekliyor hepimizi.
III. Deniz burada derinleşiyor artık.
IV. Bu halleri beni çok geriyor.

Numaralanmış cümlelerin hangisi mecaz anlamda kullanılmamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

4. I. Bana yardım etmen çok ince bir davranıştı. (mecaz)
II. Kiraz çiçeklerine kar vurunca aniden çiçekler yandı. (mecaz)
III. Adam duvara dayanmış öylece duruyordu. (gerçek)

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcükte parantez içindeki anlam özelliği yoktur?

- A) Yalnız II B) Yalnız III
C) I ve II D) II ve III

5. Bilim, sanat, spor ya da meslek dallarıyla ilgili özel kavramları karşılayan sözcüklere terim anlamlı sözcükler denir.

Bu bilgidен hareketle aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı bir sözcük yoktur?

- A) Öğretmenimizin tahtaya çizdiği çokgenler çok muntazamdı.
B) Ördekler perde ayaklı hayvanlardır.
C) Pencereden içeri sızan ışık gözlerimi kamaştırdı.
D) Ardışık iki paralel arasındaki mesafe 111 km'dir.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı bir sözcük kullanılmıştır?**

- A) Keşke farklı açılardan bakabilseydin şu hayata.
B) Bu şiir 11'li hece ölçüsüyle yazılmış.
C) Gözlerine perde indi sanki.
D) Halının ölçüsü salon için uygun değildi.

7. (I) Derin düşünceler içindeydi. (II) Kimseyi de duymuyordu. (III) Biraz yüksek sesle konuşarak sessizliği bozmak istedik. (IV) Ama ne yaptıysak bize dönüp bakmadı bile.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerde altı çizili ifadelerden hangisi mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

8. Bir kelime, her cümlede farklı anlamlara gelecek şekilde kullanılabilir. Buna çok anlamlılık denir.

Buna göre "yaşamak" sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde "görüp geçirmek, başından geçmek" anlamında kullanılmıştır?

- A) Bu devirde bu maaşla yaşamak hiç kolay değil.
B) Köyde yaşamayı hepimizden çok severdi.
C) Halide Edip, Kurtuluş Savaşı'nı bizzat yaşamış biriydi.
D) Bu iş tutarsa hepsi yaşadı.

1. Aşağıdakilerin hangisinde “çıkmaq” sözcüğünün anlamıyla kullanımı birbirine uymamaktadır?

	Anlamı	Kullanımı
A)	Süresi dolduğunda ayrılmak	Nihayet hastaneden çıkıp evine geldi.
B)	Bir yere ulaşmak, varmak.	Sesin nereden geldiğini anlamak için kapıya çıktı.
C)	Yetiştirecek ölçüde olmak	Bu kumaştan bir elbise çıkar.
D)	İçeriden dışarıya varmak, gitmek	Sohbet ede ede evden çıktılar.

2. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimelerin anlam ilişkileri hangi seçenekte yanlış verilmiştir?

A)	Sözleri öylesine yüreğime dokundu ki.	Mecaz anlam
B)	Zamirler ismin yerini tutan sözcüklerdir.	Terim anlam
C)	Oyunun son perdesi de bitti.	Gerçek anlam
D)	Bir ay içinde bitiremezsem yandım.	Mecaz anlam

- 3.

Bu durumun beni üzmesi sence de doğal değil mi?

Karadeniz'in doğal güzellikleri görülmeye değer.

Oldukça doğal bir tavırla söylediklerini yineledi.

Bu davranışları hiç doğal değildi.

Verilen cümlelerde “doğal” sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

- 4.

1 Tuttuğun yol yol değil.

2 Gece yarısı büyük bir acıyla uyandı.

3 O, edebiyatımızın usta kalemlerinden dendi.

4 Ekvator, kuzey ve güney yarım küreleri birbirinden ayıran bir hattır.

Yukarıdaki numaralı cümlelerde geçen altı çizili kelimelerin anlam ilişkileri aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru verilmiştir?

A)	1. gerçek	2. mecaz	B)	1. mecaz	2. gerçek
	3. gerçek	4. terim		3. terim	4. terim
C)	1. gerçek	2. gerçek	D)	1. mecaz	2. gerçek
	3. mecaz	4. gerçek		3. mecaz	4. terim

1. satmak,

1. -i Bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek:

"Geniş arazisini parselleyip sattı." - Tarık Buğra

2. nesnesiz, mecaz Kendinde olmayan bir şeyi var gibi göstermek, taslamak.

3. -i, mecaz Bir kimse, kendini veya başkasını olduğundan daha önemli, yetkili ve değerli göstermek.

4. -i, mecaz Bir çıkar karşılığında bir şeyi gözden çıkarmak, feda etmek.

5. -i, argo Bir yolunu bularak birinden ayrılmak:

Yanımdakini satamazsam size gelemeyeceğim.

Türk İşaret Dili

Parmak Alfabesiyle Gösterilişi

s

a

t

m

a

k

Yukarıdaki bilgilerden hareketle "satmak" sözcüğü aşağıdaki cümlelerde kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

I. Parayı bulunca hepimizi sattı.

III. Çocukları eşime satabilirim alışverişe gideriz

II. Kendini satmayı çok iyi bilir.

IV. Küçük çocuk yolun kenarında peçete satıyordu.

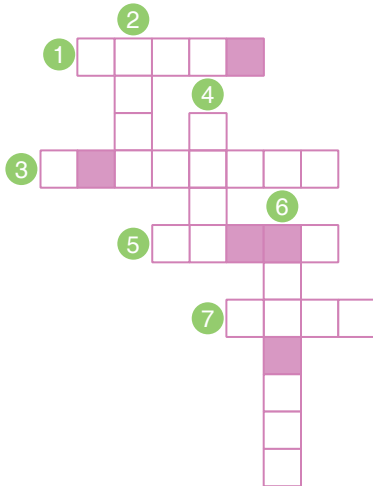
A) I

B) II

C) III

D) IV

2. YÖNERGELER

1 "Öğretmenimiz derse gelirken paletlerimizi getirmemizi söyledi." cümlesinde terim anlamda kullanılan sözcük,

2 "Duruşu, tavrı çok ağır bir insandı." cümlesinde mecaz anlamda kullanılan sözcük,

3 "Karanlık işler peşindeydi." cümlesinde "yasalara, törelere uygun olmayan" anlamında kullanılan sözcük,

4 "Bugün ince bir temizlik yapalım." cümlesinde mecaz anlamda kullanılan sözcük,

5 "Bu işten derin bir üzüntü duyuyorum." cümlesinde "içten gelen" anlamında kullanılan sözcük,

6 "İzohips eğrileri dağ doruklarında nokta halini alır." cümlesinde terim anlamda kullanılan sözcük,

7 "Koyu bir Trabzonspor fanatığıydı." cümlesinde mecaz anlamda kullanılan sözcük.

Yukarıdaki bulmacayı yönergeye uygun bir şekilde çözerek bulmaca üzerinde mor renkli kutulardaki anahtar harfleri sıraladığınızda doğru sıralama aşağıdakilerden hangisi olur?

A) TARİF

B) TARİH

C) TALİM

D) TABİR

SÖZCÜK VE SÖZCÜK ÖBEĞİNDE ANLAM - II

Adı : Soyadı :

A) Somut Anlam

Beş duyu organımızın herhangi biriyle algılayabildiğimiz sözcüklerdir.

Örnek 1: Hava, su, rüzgar, ekşi, acı, koku, ses, kitap, masa...

B) Soyut Anlam

Beş duyu organımızın herhangi biriyle algılayamadığımız, varlıklarını hislerimiz ve aklımızla algılayabildiğimiz sözcüklerdir.

Örnek 2: İyilik, nefret, mutluluk, rüya, sevgi, üzüntü...

ETKİNLİK - 1

Aşağıdaki sözcüklerin soyut mu somut mu olduklarını belirleyip tabloya işaretleyelim.

Kelimeler	Soyut	Somut	Kelimeler	Soyut	Somut
Masa			Dostluk		
Güzellik			Bulut		
Vicdan			Taş		
Toprak			Özgürlük		
Ateş			Çiçek		
Ayrılık			Yalnızlık		

Bazen aynı sözcüklerin soyut ya da somut anlamda kullanıldığını görebiliriz. Sözcüğün soyut anlamda mı yoksa somut anlamda mı kullanıldığına cümledeki anlamına dikkat ederek karar vermeliyiz.

Örnek 3: Onunla aramızda güçlü bir bağ var. (soyut)

Ayakkabının bağı çözüldü. (somut)

İçindeki ateş onu yakıp kül etti. (soyut)

Sahilde yaktığımız ateşin etrafında toplandık. (somut)

C) Genel ve Özel Anlamlı Sözcükler

Bir varlığın bütün türünü kapsayacak şekilde kullanılan sözcüklere **genel anlamlı**, sadece bir türünü kapsayacak şekilde kullanılan sözcüklere **özel anlamlı** sözcükler denir.

Örnek 4: Varlık- canlı- bitki- çiçek- gül (genelden özele)

Çarşıbaşı- Trabzon- Türkiye (özelden genele)

Örnek 5: Kitap, insana en iyi yoldaştır. (genel)

Okumaktan en zevk aldığım kitap buydu. (özel)

Meyvelerin beslenmedeki önemi büyüktür. (genel)

Muzun lif oranı yüksektir. (özel)

ETKİNLİK - 2

Aşağıdaki cümlelerin anlatımının özelden genele mi, genelden özele mi olduğunu karşılarına yazalım.

- 1 Çilek, en sevdiğim meyvedir. (.....)
- 2 Çiçeklerden en çok orkideyi severim. (.....)
- 3 Metin türlerinden olan deneme en çok tercih ettiği türdü. (.....)
- 4 Bu küçük ilçe bu kentin en güzel yeri olabilir. (.....)
- 5 Renklerden mavi stresi azaltırmış. (.....)

D) Nitel ve Nicel Anlamlı Sözcükler

Varlıkların ölçülebilir özelliğini karşılayan sözcükler **nicel anlamlı**, ölçülemeyen özelliğini karşılayan sözcükler ise **nitel anlamlı** sözcüklerdir.

Örnek 6: Her tarafa yüksek binalar dikmişler. (nicel)

Bu konuda daha derin düşünmeye ihtiyacımız var. (nitel)

Elindeki ağır poşetlerle merdivenleri çıkıyordu. (nicel)

Bence en lezzetli yemekleri halam yapıyor. (nitel)

Sözcükler cümle içindeki kullanımına göre bazen nicel bazen de nitel olabilir.

Örnek 7: Evim okuluma yakın olsun istiyorum. (nicel)

O benim hâlâ en yakın arkadaşım. (nitel)

Daha büyük bir eve geçme vakti gelmiş. (nicel)

Çok büyük bir insansın. (nitel)

ETKİNLİK - 3

Aşağıda verilen cümlelerde nitel ve nicel anlamlı sözcükleri belirleyip yandaki kutucuklara yazalım.

- 1 Dışarıda dolaşan birkaç kişiden geliyordu bu ses.
- 2 Denizin buradan ötesi çok derin.
- 3 Çok kaba bir adamdı her şeyden öte.
- 4 Annesinin ona aldığı elbiseyi çok güzel buldu.
- 5 Kısa boylu, şişman bir adam dükkana gelip seni sordu.
- 6 Kocaman bahçesiyle harika bir evdi burası.
- 7 Her ayrıntıyı ince ince düşünmüştü.

Nitel Sözcükler

Nicel Sözcükler

E) Yansıma Sözcükler

Doğadaki canlı ve cansız varlıkların çıkardıkları sesleri taklit etme yoluyla oluşan sözcüklerdir. Tek bir kelime olabileceği gibi bir kelime grubu biçiminde de olabilir.

Örnek 8: hapşırık, hapşırmak, horultu, çatırtı, patırtı, gıcırta, şırlı, şırlı vb...

Saatın tıkırtısı beni uyutmuyordu.

Bazen sınıfta çok gürültü oluyor.

Şırlı şırlı akan şelalenin güzelliği...

Yolun kenarında bomba patlamış.

Ayakkabısından takur tukur sesler çıkıyordu.

SÖZCÜK VE SÖZCÜK ÖBEĞİNDE ANLAM - II

Bir sözcüğün yansıma sözcük olabilmesi için sesin kendisi olması gerekir. Çünkü yansıma sözcükler "işitme" duyusuyla alakalıdır ve ses taklidine dayanır. Bu sebeple "ötmek, kükremek, ışıldamak, kişnemek" gibi sözcükler yansıma sözcük değildir.

Yansıma sözcükler mecaz anlamda kullanıldıklarında yansıma sözcük olma özelliklerini kaybederler.

Örnek 9: Evde yalnız kalınca sıkıntıdan patladım.

Çatır çatır cevap veriyor bana.

Tıkır tıkır işlemesi lazım bu işlerin.

ETKİNLİK - 4

Aşağıdaki cümlelerde içinde yansıma sözcük bulunan cümleleri belirleyip bu sözcüklerin altını çizelim.

1	Küçük kedinin ağlar gibi miyavlaması beni geri döndürdü.
2	Tenceredeki su fokur fokur kaynadıktan sonra içine makarnaları at.
3	Güneş ta uzaklardan ışı ışıl parlıyordu.
4	Şu kapının gıcirtısını geçirmek için ne yapmalı?
5	Kuşların ötüşmesiyle uyandık sabaha.
6	Yaylanın ortasında gürül gürül akan suyun yanına gelip onu bekledik.
7	Küçük kızım mışıl mışıl uyurken ben de kitap okuyordum.
8	Hayvanat bahçesinde gezinirken aslanın kükremesiyle birden irkildik.

İkilemeler

Anlamı güçlendirmek ve pekiştirmek için oluşturulan söz gruplarına ikileme denir.

İkilemeler çeşitli yollarla oluşturulur:

1

a) Aynı sözcüğün tekrar edilmesiyle oluşturulan ikilemeler:

ağır ağır, yavaş yavaş, uzun uzun, ağlaya ağlaya, güle güle, sıkı sıkı, civıl civıl ...

2

b) Yakın anlamlı sözcüklerle oluşturulan ikilemeler:

eş dost, doğru dürüst, sağ salım, sorgu sual, yalan yanlış, akıl fikir...

3

c) Eş anlamlı sözcüklerin tekrarıyla oluşturulan ikilemeler:

gizli saklı, güçlü kuvvetli, ses seda, zarar ziyan, şan şöhret, mutlu mesut...

4

d) Zıt anlamlı sözcüklerle oluşturulan ikilemeler:

ileri geri, az çok, büyük küçük, bata çıka, aşağı yukarı, düşe kalka, er geç...

5

e) **Biri anlamlı, diğeri anlamsız sözcüklerle oluşturulan ikilemeler:**

eski püskü, çoluk çocuk, ezik büzük, ufak tefek, yırtık pırtık, eğri büğrü...

6

f) **Her ikisi de anlamsız sözcüklerle oluşturulan ikilemeler:**

ıvır zıvır, apar topar, abur cubur, mırın kırın, paldır küldür...

7

g) **Yansıma sözcüklerle oluşturulan ikilemeler:**

şırıl şırıl, fokur fokur, lıkır lıkır, horul horul, patır patır, vızır vızır...

8

h) **İkinci kelimenin başına "m" ünsüzü getirilerek oluşturulan ikilemeler:**

ev mev, şaka maka, kitap mitap, çocuk mocuk, yemek memek...

9

ı) **"mı" soru edatıyla oluşturulan ikilemeler:**

güzel mi güzel, tatlı mı tatlı, yavaş mı yavaş, iri mi iri...

10

i) **İsim hal eki ve iyelik ekleriyle oluşturulan ikilemeler:**

yan yana, iç içe, dişe diş, teke tek, günden güne, omuz omuza...

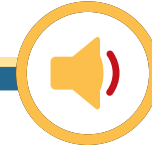

İkilemeleri oluşturan sözcükler daima ayrı yazılır ve ikilemeler arasında herhangi bir noktalama işareti kullanılmaz.

ETKİNLİK - 5

Aşağıdaki cümlelerde ikilemelerin altını çizelim. İkilemelerin hangi yolla oluşturulduğunu yanlarına yazalım.

- 1 Türkler Orta Asya'dan Anadolu'ya akın akın göç ettiler. (.....)
- 2 Onun geldiğini duyunca cümbür cemaat yanına gittik. (.....)
- 3 Markete ben gitmezsem ezik büzük meyveleri alıp geliyor. (.....)
- 4 Düşe kalka geçtik o yollardan biz de. (.....)
- 5 Allah sana akıl fikir versin e mi? (.....)
- 6 Paldır küldür yere yuvarlandı ne var ne yok. (.....)
- 7 Bizim arka cadde vızır vızır işliyordu. (.....)
- 8 Tombul mu tombul yanaklarını sıkmamak için zor tuttum kendimi. (.....)
- 9 Boşu boşuna hayallerimi yıkıp gitti. (.....)
- 10 Bu iş şaka maka sardı beni. (.....)

1. Beş duyu organımızın herhangi biriyle algılayamadığımız kavramları karşılayan sözcüklere soyut anlamlı sözcükler denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde “kapı” sözcüğü soyut anlamda kullanılmıştır?

- A) Elindeki zarfı kapıdan bana uzattı.
B) Her kapıya başvurmuş ama iş bulamamıştı.
C) Kapıyı sertçe yüzüme kapattı.
D) Evin bu duvarına bir kapı açabiliriz.

2. Duyu organlarımızın herhangi biriyle algılayabildiğimiz varlıkları karşılayan sözcüklere somut anlamlı sözcükler denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük somut anlamda kullanılmıştır?

- A) Gördüğüm rüya beni çok ürkütmüştü.
B) Artık ondan nefret ediyorum.
C) Saçları rüzgarın etkisiyle bozulmuştu.
D) Onu görünce sevinçle boynuna atladı.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde genelden özele bir anlatım vardır?

- A) Tiyatro en sevdiği sanat dalıydı.
B) Kiraz, yaz meyvelerinin en güzellerindedir.
C) Manti, Kayseri'nin en meşhur yemeğidir.
D) Mevsimlerden sonbahardayım.

4. Aşağıdaki sıralamalardan hangisi özelden genele doğrudur?

- A) Cümle – kelime – hece – harf
B) Meşe – ağaç – varlık – canlı
C) Güvercin – kuş – canlı – varlık
D) Ülke – şehir – ilçe – mahalle

5. Ölçülebilen kavramlar nicel, ölçülemeyen kavramlar nitel anlamlıdır.

“Derin havuz” ölçülebilir, niceldir.

“Derin düşünceler” ölçülemez niteldir.

Bu bilgiye göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük nitel anlamlıdır?

- A) Hepimize karşı çok soğuktu bu akşam.
B) Kitaplığını koymak için geniş bir yer ayarlamış.
C) Her geçen gün daha yüksek binalar yapılıyor.
D) Bugün hava dışarı çıkılamayacak kadar sıcak.

6. I. Perde için pencerenin ölçüsünü almayı unutma.
II. Dar günlerimizde bize sadece o yardım etti.
III. Yırtık pırtık ayakkabılarıyla okula geliyordu.
IV. Salonu bu kadar geniş yapmaya ne gerek vardı?

Numaralanmış cümlelerdeki altı çizili sözcüklerden hangileri nicel anlamlıdır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) I ve IV

7. Yansıma sözcükler doğadaki seslerin taklit edilmesiyle oluşur.

Örnek : çatırtı, patırtı..

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde yansıma bir sözcük kullanılmamıştır?

- A) Radyodan gelen cızırtı kulak tırmalıyor.
B) Pencerenin önüne konan güvercinler ötüşüyormuş.
C) Fısıltı halinde duyulan sesi anlayamıyorduk.
D) Bu sessizliği bir tıkırtı bozdu.

1. I. Yıllardır çalışıyorum bu mal mülk için.
II. Dost düşman herkes duysun bizi.
III. Bize görünmemek için köşe bucak kaçtı.
IV. Çok sıkı fıkıydı arkadaşlıkları.
V. Sorgu sual etmeden salıvermişler.

Numaralanmış cümlelerde kullanılan ikilemelerden hangileri yakın anlamlı sözcüklerle oluşturulmuştur?

- A) I ve III
B) I ve V
C) II ve V
D) III ve IV

2. kin deniz ekşi ayrılık

Verilen kelimelerin somut ve soyut olma özelliği sırasıyla hangi seçenekte doğru verilmiştir?

- A) soyut – somut – somut – somut
B) soyut – somut – somut – soyut
C) somut – soyut – soyut – somut
D) somut – soyut – soyut – soyut

3.

Sözcükler	Somit	Soyut
mutluluk		✓
soğuk	✓	
akıl		✓
kıskançlık	✓	

Yukarıdaki tabloda hangi sözcüğün anlam özelliği yanlış işaretlenmiştir?

- A) mutluluk
B) soğuk
C) akıl
D) kıskançlık

4. Aşağıda tabloda verilen cümlelerde bazı sözcüklerin altı çizilmiştir.

Altı çizili sözcüklerin karşısında verilen anlamlardan hangisi yanlıştır?

A) <u>Büyük</u> insanın büyük derdi olur.	nicel
B) <u>Güler yüzlü</u> bir çocuktü.	nitel
C) Yemek <u>kokuları</u> geliyor mutfaktan.	somit
D) <u>Dokuz</u> yıldır bu şehirdeyim.	nicel

5. (1) Küçük bir kasabaydı geldiğimiz yer. (2) Kuşların civıltısıyla güne başlamıştık. (3) Kahvaltımızı yaptıktan sonra yola çıktık. (4) Yeşillikler arasında gezinirken hissettiğim sonsuz huzur her zaman özlemini duyacağım şey olacaktı.

1. cümlede, nitel anlamlı sözcük kullanılmamıştır.

2. cümlede, yansıma bir sözcük kullanılmıştır.

3. cümlede, nicel anlamlı sözcük kullanılmıştır.

4. cümlede, soyut anlamlı sözcük kullanılmıştır.

Bu metne göre numaralı ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) 1
B) 2
C) 3
D) 4

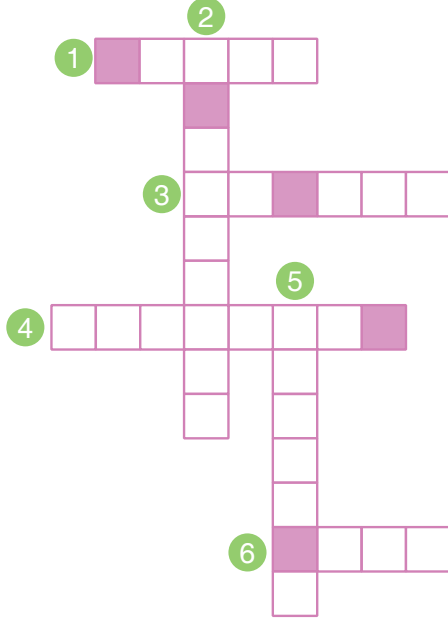
6. I. Kitabı elinden bırakmıyordu. (özel anlam)
II. Köpek, en sadık dosttur. (genel anlam)
III. Sende o yürek ne gezer? (somut anlam)
IV. Dost canlısı bir arkadaşsa sahibim. (nitel anlam)

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün anlam ilişkisi yanlış verilmiştir?

- A) I
B) II
C) III
D) IV

1.

- 1 Kızım sınav kaygısını yenemiyor bir türlü.
- 2 Yalnızlığa alışmış birini sevmek zordur.
- 3 Kimseden nefret etmeye gerek yok.
- 4 Mutluluktan ağlayacağım neredeyse.
- 5 Liyakat sahibi insanların işi bu vazife.
- 6 Herkes kendi aklını beğeniyor işte.

Numaralı cümlelerde kullanılan soyut anlamlı sözcükler bulmacada yerine yazıldığında renkli kutucuklardaki harfler bir şifre oluşturacaktır. Buna göre şifre aşağıdakilerden hangisidir?

- A) KAVGA B) KAFKA C) KARGA D) KARGI

2. Balıklar, hepimizin bildiği gibi sadece suda yaşayan, solungaçları yardımıyla solunumlarını gerçekleştiren hayvanlardır.

1

2

Balıkların vücudu uzun bir şekle sahiptir. Yaşamlarının ilk evrelerinde hızlı bir şekilde büyürken bu büyüme zamanla

3

azalma göstermektedir. Balıklar üreme sırasında da olağandan daha üstün etkinlik gösterirler. Kıyılara yaklaşarak sığ

4

5

olan yerlere yumurtalarını bırakırlar.

- 1.sözcük, duyu organlarıyla algılanabilir özelliğindedir.
- 2.sözcük, bir türün genelini ifade etmez.
- 3.sözcük, ölçülebilir özelliğe sahiptir.
- 4.sözcük, ölçülebilir özelliğe sahip değildir.
- 5. sözcük, duyu organlarıyla algılanamamaktadır.

Bu metindeki numaralı sözcüklerle ilgili ifadelerden hangileri yanlıştır?

- A) 1 ve 2 B) 2 ve 3 C) 3 ve 4 D) 2 ve 5

SÖZCÜK VE SÖZCÜK ÖBEĞİNDE ANLAM - III

Adı : Soyadı :

Sözcükler Arası Anlam İlişkisi

EŞ ANLAMLI
(ANLAMDAŞ)
SÖZCÜKLER

YAKIN
ANLAMLI
SÖZCÜKLER

ZIT ANLAMLI
(KARŞIT)
SÖZCÜKLER

EŞ SESLİ
(SESTEŞ)
SÖZCÜKLER

1) Eş Anlamlı (Anlamdaş) Sözcükler

Yazılışı ve okunuşu farklı, anlamları aynı olan sözcüklerdir.

Örnek 1: okul = mektep hekim = doktor
dil = lisan öğretmen=muallim
beyaz = ak imkan = olanak

ETKİNLİK - 1

Aşağıdaki kelimelerin eş anlamlarını bulalım.

Kelime	Eş Anlamısı	Kelime	Eş Anlamısı	Kelime	Eş Anlamısı
yetenek		yaşam		tören	
ihtiyaç		savaş		sebebi	
vakit		özlem		istikbal	
matem		hatıra		sonbahar	
imtihan		cevap		uzak	
ulus		amaç		istiklal	

2) Yakın Anlamlı Sözcükler

Anlamları birebir örtüşmediği halde aralarında anlam yakınlığı olan sözcüklerdir.

Örnek 2: kırılmak – alınmak – gücenmek
basamak – çiğnemek – ezmek
tanıdık – bildik
tutmak – yakalamak
korkak – çekingen
dargın – küskün

3) Zıt Anımlı Sözcükler

Anlam bakımından birbirinin karşıtı olan sözcüklerdir.

Örnek 3: uzak X yakın genç X yaşlı

soğuk X sıcak kalın X ince

zayıf X şişman uzun X kısa

ETKİNLİK - 2

Aşağıdaki kelimelerin zıt anlamlılarını yanlarına yazalım.

Kelime	Zıt Anımlısı	Kelime	Zıt Anımlısı	Kelime	Zıt Anımlısı
iyimser		sık		hızlı	
kirli		kalabalık		akşam	
bulanık		pozitif		acı	
cimri		üretim		doğru	
acemi		doğu		korkak	
galip		gülmek		sevinmek	

Bir sözcüğün olumsuz o sözcüğün zıt anlamlısı değildir.

Örnek 4:

Sözcük	Olumsuz	Zıt Anımlısı
Ağlamak	Ağlamamak	Gülmek
Gitmek	Gitmemek	Gelmek
Almak	Almamak	Vermek

Bir sözcüğün zıt anlamlısı cümledeki kullanımına göre değişebilir.

Örnek 5: Bu masa çok ağır. (hafif)

Çok ağır hareket ediyorsun. (hızlı)

Sözcüklerin zıt anlamlı olabilmesi için her ikisinin de gerçek ya da mecaz anlamda kullanılması gerekir.

Örnek 6: Ortalık güneş doğmuş gibi aydınlıktı. (gerçek)

Karanlık günler bekliyor bizi. (mecaz)

SÖZCÜK VE SÖZCÜK ÖBEĞİNDE ANLAM - III

ETKİNLİK - 4

Yandaki sözcüklerin eş anlamlılarını bulmacada bulalım. Tüm sözcükleri bulduktan sonra geriye kalan harflerle şifreyi oluşturalım.

V	E	Y	L	E	M	B	S	A	F
A	R	A	H	Ş	E	Ş	A	N	A
K	I	T	A	S	Y	A	A	K	A
İ	K	A	T	A	D	O	Ğ	A	L
T	A	N	I	K	A	Y	A	S	Ç
R	R	I	R	İ	N	A	E	R	A
V	A	T	A	N	C	A	L	A	B
A	K	U	S	S	D	Ü	Ş	I	A
K	E	L	B	İ	S	E	N	O	Y
A	R	M	A	Ğ	A	N	H	İ	S

ŞİFRE :

ETKİNLİK - 5

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun anlam özelliklerini yazalım.

- 1 “Ya içindesindir zamanın ya da büsbütün dışında.” cümlesindeki altı çizili sözcükler sözcüklerdir.
- 2 “Hüzün” sözcüğü ile “keder” sözcüğü sözcüklerdir.
- 3 “Hadi ben de seninle oynayayım.” cümlesinde “ben” sözcüğü bir sözcüktür.
- 4 “Büyük küçük herkesin dikkatini çekmeyi başarmıştı.” cümlesindeki ikileme sözcüklerden oluşturulmuştur.
- 5 “Yolumu kaybetmişim sağa sola merak içinde bakarken.” cümlesindeki “yol” sözcüğü bir sözcüktür.
- 6 “Karanlık günleri unutup aydınlık bir geleceği hayal etmenin vaktidir şimdi.” cümlesinde altı çizili sözcükler sözcüklerdir.
- 7 “Edebiyat” sözcüğü ile “yazın” sözcüğü sözcüklerdir.
- 8 “Gizli saklı hiçbir şey olamazdı bizim aramızda.” cümlesindeki ikileme sözcüklerden oluşturulmuştur.